

INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL

GRAIL OF SCIENCE

№ **36** | February, 2024

with the proceedings of the:

VII Correspondence International
Scientific and Practical Conference

**AN INTEGRATED APPROACH TO
SCIENCE MODERNIZATION:
METHODS, MODELS AND
MULTIDISCIPLINARITY**

held on February 16th, 2024 by

NGO European Scientific Platform
(Vinnytsia, Ukraine)

LLC International Centre Corporative
Management (Vienna, Austria)

МІЖНАРОДНИЙ НАУКОВИЙ ЖУРНАЛ

ГРААЛЬ НАУКИ

№ **36** | лютий, 2024

за матеріалами:

VII Міжнародної науково-
практичної конференції

**КОМПЛЕКСНИЙ ПІДХІД
ДО МОДЕРНІЗАЦІЇ НАУКИ:
МЕТОДИ, МОДЕЛІ ТА
МУЛЬТИДИСЦИПЛІНАРНІСТЬ**

що проводилася 16.02.2024

ГО «Європейська наукова
платформа» (Вінниця, Україна)

ТОВ «International Centre Corporative
Management» (Відень, Австрія)

**EUROPEAN
SCIENTIFIC
PLATFORM**

ICCM
International Centre
Corporative Management

ФОРМУВАННЯ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ ПІД ЧАС НАВЧАННЯ
ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ-НЕФІЛОЛОГІВ
Сенік Л.М., Цупікова О.А. 412

ФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ
ДОКУМЕНТОЗНАВЧОЇ ГАЛУЗІ
Курило Н.О. 417

ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ

CROSS-CULTURAL AWARENESS IN DEVELOPING COMMUNICATIVE FOREIGN
LANGUAGE COMPETENCE OF MAJORS IN AVIATION
Balatska N., Lutkovska N. 423

ЗМІСТ ТА УМОВИ ІНШОМОВНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ У СФЕРІ
ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ ЯК ПЕДАГОГІЧНА
ПРОБЛЕМА
Рембач О.О. 426

МЕНТАЛІТЕТ МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА: ОСОБИСТІСНИЙ І
СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ АСПЕКТИ
Корицька А.В. 430

РОЗВИТОК УНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ ОСВИТИ НІМЕЧЧИНИ
Петрова С.О. 432

СЕКЦІЯ XXIII. ПСИХОЛОГІЯ ТА ПСИХІАТРІЯ

СТАТТІ

ВИВЧЕННЯ ОСОБИСТІСНОЇ ЗРІЛОСТІ СУБ'ЄКТІВ ПРОФЕСІЙНОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ У СУЧАСНИХ ПСИХОЛОГІЧНИХ РОЗВІДКАХ
Яворська-Ветрова І.В. 435

ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ

ПСИХОЛОГІЧНІ ДЕТЕРМІНАНТИ ГРОМАДСЬКОЇ АКТИВНОСТІ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ
Орап М.О., Білінська Х.В. 441

СЕКЦІЯ XXIV. МЕДИЧНІ НАУКИ ТА ГРОМАДСЬКЕ ЗДОРОВ'Я

СТАТТІ

TOPOGRAPHIC ANATOMY OF KIDNEYS AND CHANGES IN THE SIZE AND
POSITION OF A SINGLE KIDNEY
Scientific research group:
Pivtorak V., Monastyrskiy V., Pivtorak K., Bulko I. 443

DOI 10.36074/grail-of-science.16.02.2024.069

ФОРМУВАННЯ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ ПІД ЧАС НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ-НЕФІЛОЛОГІВ

Сенік Лілія Миколаївна

кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри мовної підготовки
Запорізький державний медико-фармацевтичний університет, Україна

Цупікова Олена Анатоліївна

кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри мовної підготовки
Запорізький державний медико-фармацевтичний університет, Україна

Анотація: Статтю присвячено проблемі формування міжкультурної компетенції в іноземних студентів-нефілологів. Визначено необхідні змістові складові процесу навчання, конкретизовано критерії добору художніх текстів та текстів соціокультурного і країнознавчого характеру.

Ключові слова: міжкультурна компетенція, міжкультурна комунікація, соціально-культурна тематика, критерії добору текстів, угруповання лексичних одиниць.

Постановка проблеми

розвивається у напрямку пошуку нових шляхів поєднання комунікативного, соціокультурного та когнітивного підходів до навчання студентів, актуалізуються поняття «міжкультурна компетенція», «соціокультурний підхід» тощо. У зв'язку з цим метою навчання іноземних мов і, зокрема, української як іноземної, стає не лише оволодіння певною системою знань, навичок і вмінь, але й формування бікультурної (міжкультурної мовної) особистості, здатної брати участь у спілкуванні на міжкультурному рівні. Це означає сформованість таких умінь як культурна сприйнятливість, здатність правильно інтерпретувати комунікативну поведінку носіїв чужої культури, здатність визнавати альтернативні цінності та моделі поведінки. Несформованість зазначених умінь, як свідчать дослідження вчених та практика викладання, часто призводять до нерозуміння співрозмовника, до порушення комунікації та конфліктів у міжкультурному спілкуванні. Безперечною умовою успішного формування бікультурної особистості є як теоретичне вивчення широкого кола питань з проблеми, так і практична розробка навчальних матеріалів і впровадження їх у процес навчання української мови іноземних студентів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить про численні розвідки у галузі міжкультурної комунікації (С. Подпльота, І. Сковронська, Б. Юськів,

Г. Дядюра, В. Кухарєва-Рожко, Л. Сидоренко). Зокрема, С. Подпльота [1] розглядає міжкультурну комунікацію як головну умову економічного, політичного та гуманітарного співробітництва. На думку дослідниці, ефективна міжкультурна комунікація є важливою навичкою для кожного, хто навчається в інших країнах, щоб встановити гармонійні стосунки та уникнути конфліктів. І. Сковронська і Б. Юськів [2], аналізуючи проблеми міжкультурного спілкування у викладанні іноземної мови, пропонують різноманітні методичні прийоми і форми інтеркультурної комунікації в аудиторній і позааудиторній роботі, що підвищують ефективність формування міжкультурних комунікативних умінь студентів, необхідних для успішного виконання професійних обов'язків та самореалізації. Автори наголошують на визначальній ролі автентичного матеріалу, який мотивує студентів до пізнання особливостей іншомовної культури. Г. Дядюра, В. Кухарєва-Рожко, Л. Сидоренко [3] розв'язують проблему пошуку дієвих форм і методів формування полікультурного виховання іноземних студентів шляхом використання різних нетрадиційних методик у навчанні іноземців як української мови, так і країнознавства. Втім, незважаючи на значні здобутки у вивченні питань формування міжкультурної компетенції, досі відсутня належна навчально-методична база для розвитку міжкультурних навичок і бікультурної особистості іноземних студентів. За умов відсутності документів, що регламентують організаційні та змістові аспекти навчання, успішна реалізація ідей міжкультурної освіти значно залежить від зусиль викладачів-практиків. У зв'язку з цим, ця проблема залишається актуальною та вартою уваги.

Мета статті – дослідити аспекти залучення міжкультурної складової у процес навчання іноземних студентів-нефілологів. Зазначена мета передбачає виконання таких завдань: 1) визначити компоненти змісту навчання, які є необхідними для формування міжкультурної компетенції; 2) конкретизувати критерії добору текстів соціокультурного і країнознавчого характеру і художніх текстів; 3) увати та угрупувати

Виклад основного матеріалу

У пошуках оптимального розв'язання проблеми розвитку навичок і вмінь міжкультурного спілкування і формування бікультурної особистості в освітньому процесі використовуються можливості як аудиторної роботи, так і чисельних позааудиторних заходів (олімпіади, круглі столи, екскурсії, зустрічі з цікавими людьми тощо), які знайомлять іноземців з національними особливостями українського народу і дозволяють краще дізнатися про Україну, українців, познайомитися з історичним минулим та сьогоденням країни. Безумовно, великий пізнавальний і розвивальний потенціал мають такі складові змісту навчання:

1. Тексти соціально-культурної і країнознавчої тематики.
2. Художні тексти, що містять соціально-культурну інформацію.
3. Вербальні та невербальні засоби мови – носії культурно-специфічної семантики.

На кафедрі мовної підготовки Запорізького державного медико-фармацевтичного університету напрацьовано тематично-змістове розмаїття навчального матеріалу (про звичаї і традиції народів світу, свята України,

мистецтво в житті різних народів, видатні пам'ятки України тощо), залучаються різноманітні види та форми роботи з ним.

Як відомо, успішність навчання зумовлена якістю текстового матеріалу, тому важливим питанням під час підготовки текстів до читання є визначення критеріїв добору текстів. На сучасному етапі розвитку методики навчання іноземних мов виділяють 2 групи критеріїв відбору іншомовних текстів:

- якісні критерії (критерії змісту: автентичність, тематичність, лінгвосоціокультурна та країнознавча цінність, інформативність, естетична привабливість);

- кількісні критерії (адекватність обсягу текстового матеріалу тощо).

Автентичність текстового матеріалу означає, що він має бути оригінальним, можливо методично адаптованим шляхом зменшення його обсягу. Текстовий матеріал також має відповідати конкретним навчальним завданням, умовам навчання, бути помірно складним для студентів у лексико-граматичному і синтаксичному аспектах. Змістову автентичність країнознавчого тексту визначають його культурологічна, інформативна та ситуативна автентичність, автентичність національної ментальності, а також автентичність навчальних завдань до текстів.

Найбільш значущою для нашої розвідки є культурологічна автентичність, яка передбачає подання у текстах актуальної, сучасної інформації соціокультурного характеру.

При відборі тематики матеріалу країнознавчого характеру варто не обмежуватися інформацією тільки про історію і сучасність України. Корисно добирати тексти про побут, традиції та звичаї інших народів, зокрема країн-батьківщин студентів.

Лінгвосоціокультурна цінність навчального матеріалу визначається його лінгвосоціокультурним потенціалом. На заняттях студентів старших курсів з достатньо високим рівнем знань, навичок та вмінь лінгвосоціокультурний потенціал текстового матеріалу має бути високим, на I, II курсах – незначним чи середнім.

Країнознавча цінність текстів визначається актуальністю, сучасністю інформації, можливістю відобразити факти історії, культури, реалії країни, мова якої вивчається, традиції, світосприйняття, характер народу та ін. Знайомство з такою інформацією сприяє формуванню міжкультурних навичок, толерантності і, надалі, розвитку бікультурної особистості.

Згідно критерія інформативності текстового матеріалу інформація має бути новою, типологічною, достовірною, якісною, практично корисною, відповідати потребам та інтересам студентів. Урахування цього критерію забезпечує особисту значущість отриманої інформації для студентів.

Естетичну привабливість низка вчених вважає провідним критерієм, оскільки він допомагає сприймати текст, підтримує увагу, зацікавлює читача і формує естетичний смак людини.

За обсягом тексти не повинні бути надто короткими, щоб досягти повторюваності мовного матеріалу, але й не надмірно довгими. Занадто великі за обсягом тексти втомлюють іноземних студентів, інколи ж свідомо формують думку про неможливість їх засвоєння. Тексти середнього обсягу вже візуально

залучають студентів, створюють у них впевненість у своїх силах, здатність їх освоїти, підвищують внутрішню мотивацію. Доцільно пропонувати тексти з поступовим збільшенням їхнього обсягу.

Отже, визначення вагомих змістових критеріїв відбору текстів соціокультурного і країнознавчого характеру є теоретичним підґрунтям для навчання читання студентів з метою формування міжкультурної компетенції і бікультурної особистості.

Значна роль у розвитку в іноземних здобувачів міжкультурних умінь належить художнім творам. Оскільки сприйняття літературних творів характеризується специфічністю, обумовленою особливостями національної культури, робота з художніми текстами в аудиторії іноземних студентів має бути ретельно підготовленою. Тексти, які відбираються для читання, повинні відповідати вищезазначеним змістовим критеріям. Необхідно також враховувати специфіку навчального закладу та професійно-психологічні особливості особистості студентів.

Досвід роботи з іноземними студентами-медиками дозволив дійти висновку: студентів цікавлять, з одного боку, твори з динамічним, захоплюючим сюжетом, з яскравими персонажами, з іншого, – професійно зорієнтовані тексти, в яких розв'язуються морально-етичні проблеми, моделюються проблемні ситуації, що можуть супроводжувати роботу лікаря. Вдало організоване обговорення таких творів спонукає студентів до висловлювання власних суджень полемічного та оцінного характеру.

На окрему увагу заслуговують мовні критерії добору художніх текстів. До них відносять граматичну, лексичну і стилістичну складність, яка має відповідати рівню володіння мовою і соціокультурною інформацією. У тому випадку, якщо читач – іноземець, для адекватного сприйняття йому потрібні не просто мовні та немовні, а іншомовні та інокультурні знання. Сприйняття та оцінка залежать від його національно-культурної приналежності. З одного боку, адекватне сприйняття художнього тексту реципієнтом виявляється можливим завдяки наявності у ньому універсального ядра чи інтеркультурного смислу, тобто інваріантної частини національних смислів різних культур. З іншого боку, наявність у художньому творі лексичних одиниць із національно-культурним компонентом семантики, а також національно специфічний спосіб образного мовного вираження змісту та інші фактори можуть призвести до нерозуміння тексту. При цьому, чим більше «культурологічна дистанція» (відмінність між двома культурами), тим складніше може відбуватися процес сприйняття. Це необхідно враховувати як при доборі художніх текстів для читання, так і під час підготовки навчальних матеріалів. Отже, першим підготовчим етапом до роботи є добір текстів відповідно до змістових і мовних критеріїв, другим етапом є аналіз лексики.

Результати наукових досліджень та досвід роботи зі студентами-нефілологами дозволили відібрати і згрупували лексичні одиниці, що найчастіше зустрічаються у мові художніх творів, робота з якими має сприяти зняттю мовних труднощів та адекватному сприйняттю художнього тексту. Особливої уваги потребують національно-культурно забарвлені лексичні одиниці – неповноеквівалентні та безеквівалентні. Перші мають аналоги у

рідній культурі студентів, але можуть сприйматися неадекватно через різницю у додаткових відтінках (фонове знання). Знайомство студентів із лексичним фоном попереджає мовні помилки і, водночас, знайомить із культурною специфікою країни, мова якої вивчається. Продуктивним є опрацювання афоризмів, фразеологізмів, конотативної лексики, соматизмів. Більшість із них відображає загальнолюдські поняття, а конотативні значення їхніх компонентів визначені національно-культурними особливостями. Конотативна лексика має емоційно-оцінчне забарвлення мовних одиниць. Соматизми відображають особливості невербальної поведінки носіїв мови. Безеквівалентні одиниці не мають аналогів у рідній культурі студентів, виражають специфічні особливості культури носіїв мови. До них можна віднести ономастичні одиниці: топоніми, антропоніми, а також архаїзми.

Висновки

Отже, конкретизація найбільш релевантних для нашого дослідження критеріїв відбору текстів країнознавчого характеру, визначення навчального матеріалу з лінгвосоціокультурним потенціалом, робота художнім тестом, зокрема, з національно-культурно забарвленою лексикою дозволяють ефективно формувати міжкультурну компетенцію в іноземних студентів-нефілологів.

Перспективи подальшого вивчення окресленої проблеми вбачаємо у поглибленні системи роботи, спрямованої на залучення студентів до цінностей інокультури, на розв'язання глобальної проблеми міжкультурної комунікації – формування у студентів міжкультурної компетенції і рис бікультурної особистості.

Список використаних джерел:

- [1] Подпльота С. В. Іноземні студенти у міжкультурному просторі закладу вищої освіти. *Міжкультурна комунікація в контексті глобалізаційного діалогу: стратегії розвитку : матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції* (с. 304-306). 25–26 листопада, 2022, Одеса. Ч. 3. Львів, Торунь : LihaPres.
- [2] Юськів Б., Сковронська І. (2021) Формування навичок міжкультурної комунікації у здобувачів немовних спеціальностей. *Актуальні проблеми навчання іноземних мов для спеціальних цілей : збірник наукових статей*, 128-133.
- [3] Дядюра Г. М., Кухарева-Рожко В. І. & Сидоренко Л. М. Країнознавча компетенція як складова вивчення української мови іноземними студентами. *Міжкультурна комунікація в контексті глобалізаційного діалогу: стратегії розвитку : матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції* (с. 313-316). 25–26 листопада, 2022, Одеса. Ч. 1. Львів, Торунь : Liha-Pres.
- [4] Івлєва С.М. (2021) Формування міжкультурної мовної компетенції іноземних студентів у форматі дистанційного навчання: недоліки та переваги. *Наукові записки : збірник наукових статей*. (150), 105-111.
- [5] Кравчук О. Ю. Особливості формування міжкультурних компетенцій у студентів-іноземців технічних спеціальностей. *Міжкультурна комунікація в контексті глобалізаційного діалогу: стратегії розвитку : матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції* (с. 323-327) 25–26 листопада, 2022, Одеса. Ч. 1. Львів, Торунь : Liha-Pres.